

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Brně rozhodl samosoudkyní JUDr. Evou Lukotkovou v právní věci žalobce: **M. D.**, zastoupený JUDr. Milanem Pivovarčíkem, advokátem se sídlem Žižkovo náměstí 7, 669 02 Znojmo, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, 225 08 Praha 5, o invalidní důchod, v řízení o žalobě proti rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 3. 4. 2012, č.j.,

t a k t o :

- I. Rozhodnutí České správy a sociálního zabezpečení ze dne 3. 4. 2012, č.j. a rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 15. 2. 2012, č.j. **se z r u š u j í** pro vady řízení a věc se vrací žalované k dalšímu řízení.
- II. Žalovaná je povinna zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení částku 2.400,- Kč do 30 dní od právní moci tohoto rozsudku k rukám JUDr. Milana Pivovarčíka, advokáta se sídlem Žižkovo náměstí 7, 669 02 Znojmo.

O d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím žalované ze dne 15. 2. 2012, č.j. byla uložena žalobci vrátit žalované přeplatek na vdoveckém důchodu v částce 163.515,- Kč podle ust. § 118a

odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

Proti rozhodnutí podal žalobce námitky, které byly žalované doručeny dne 23. 2. 2012.

Rozhodnutím ze dne 3. 4. 2012, č.j. byly námitky zamítnuty a rozhodnutí žalované ze dne 15. 2. 2012 bylo potvrzeno.

V žalobních bodech namítl žalobce, že byl nedostatečně zjištěn skutkový stav, na základě provedeného dokazování byl skutkový stav nesprávně zhodnocen, byly přijaty i nesprávné právní závěry. Z dokladů vyplývá, že při podání žádosti o vdovský důchod, ani při podání žádosti o starobní důchod, žalobce nepochybil v tom, že by sdělil nepravdivé údaje. Problém spočívá v tom, že došlo k časovému překrytí obou žádostí, navíc u dvou institucí, sice Ministerstva vnitra ČR (starobní důchod) a ČSSZ (vdovecký důchod), aniž by tyto žádosti byly již vyřízeny. Žádost o starobní důchod byla podána dne 5. 9. 2008, v době, kdy nebyl doposud poživitelem vdoveckého důchodu. Uvedený důchod mu byl přiznán ode dne 1. 11. 2008. Žalobce pak byl v dobré víře ve správnost provedených výpočtů i poskytnutých dávek a tyto pak v dobré víře pobíral a spotřeboval. Nelze souhlasit s odůvodněním napadeného rozhodnutí dávající vinu žalobci, navíc, když žalovaný věc nehodnotí individuálně ve vztahu k žalobci, ale spojuje se toliko s obecnými frázemi. Dále uvedl, že dle jeho názoru je třeba ve věci aplikovat právní normu účinnou v době vydání rozhodnutí a pobírání dávek (§ 118a odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb. v platném znění, které hovoří o tříleté promlčecí době, dle názoru žalobce prekluzivní, v případě úvahy soudu o prekluzivní době vznesl námitku promlčení uplatňovaného nároku žalované. Z výše uvedených důvodů navrhl zrušení přezkoumávaného rozhodnutí žalované pro nezákonnost.

Žalovaná podala ve věci písemné vyjádření dne 25. 7. 2012, v němž uvedla, že žalobce žádost o vdovecký důchod uplatnil dne 3. 9. 2008, jednalo se o obnovu nároku na tuto dávku. Rozhodnutím ze dne 8. 10. 2008, č.j. byl mu přiznán vdovecký důchod ode dne 14. 10. 2008 ve výši 6.760,- Kč. Dne 5. 8. 2011 byla žalovaná požádána Ministerstvem vnitra ČR o předání výplaty vdoveckého důchodu s tím, že žalobci byl přiznán ode dne 1. 11. 2008 starobní důchod. Na základě této skutečnosti žalovaná rozhodnutím ze dne 15. 2. 2012, č.j. 501 014 037 rozhodla podle § 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů ve věci přeplatku na vdoveckém důchodu a současně stanovila povinnost vrátit přeplatek na vdoveckém důchodu za dobu od 1. 11. 2008 do 17. 10. 2011 v částce 163.515,- Kč. S ohledem na § 59 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb. v platném znění náležela výplata vdoveckého důchodu v souvislosti se starobním důchodem ve výši poloviny procentní výměry. Námitky podané žalobcem proti citovanému rozhodnutí byly zamítnuty rozhodnutím žalované ze dne 3. 4. 2012, č.j. Žalovaný v písemném vyjádření poukázal na právní úpravu dle § 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů. V návaznosti na citované právní ustanovení uvedla, že žalobce dne 3. 9. 2008 uplatnil žádost o vdovecký důchod u žalované a dne 5. 9. 2008 žádost o starobní důchod u Ministerstva vnitra ČR odboru sociálního zabezpečení v Praze 4. V době uplatnění žádosti o starobní důchod tedy již měl žalobce uplatněnou žádost o obnovu vdoveckého důchodu, tuto skutečnost při sepisu žádosti o starobní důchod neuvedl. Rovněž ani při sepsání žádosti o vdovecký důchod neoznámil svůj úmysl uplatnit žádost o starobní důchod. Součástí každého vydaného rozhodnutí je i povinnost písemně ohlásit žalované do osmi dnů veškeré skutečnosti rozhodné pro trvání nároku na dávku, její výši a výplatu, což žalobce neučinil.

K námitce týkající se promlčení uplatňovaného nároku žalovaná uvedla, že s ohledem na novelizaci § 118a odst. 3 ZDP od 1. 1. 2009 nárok na vrácení, popřípadě náhradu částek vyplacených neprávem nebo ve vyšší výši než náležely, zaniká nově ve smyslu tohoto ustanovení uplynutím jediné, a to objektivní, lhůty 5 let ode dne výplaty dávky. Původní tříletá subjektivní lhůta zůstává zachována v případech, kdy tato lhůta začala běžet před 1. 1. 2009, avšak k tomuto datu ještě neuplynula. Vzhledem k tomu, že žalobci náležel vdovecký důchod v nižší výši než v jaké byl vyplácen, což žalovaná zjistila až z podání Ministerstva vnitra ČR ze dne 5. 8. 2011, tj. po datu 31. 12. 2008, není nárok žalované na vrácení neprávem vyplacených částek na vdoveckém důchodu promlčen. Z výše uvedených důvodů proto žalovaná navrhla zamítnutí žaloby.

Ze spisové dokumentace soud zjistil, že první žádost o vdovecký důchod podal žalobce dne 12. 7. 2007, neboť jeho manželka A. D. zemřela dne Rozhodnutím žalované ze dne 3. 12. 2007 byl mu přiznán vdovecký důchod ve výši 6.160,- Kč měsíčně ode dne 17. 6. 2007. Dne 1. 9. 2008 podal novou žádost o vdovecký důchod, jednalo se o obnovu nároku na tuto dávku (§ 50 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb. v platném znění). Rozhodnutím žalované ze dne 8. 10. 2008 byl mu přiznán vdovecký důchod ode dne 14. 10. 2008 ve výši 6.760,- Kč měsíčně. Dále ve spise je založen přípis Ministerstva vnitra ČR, z něhož vyplývá, že žalobci byl přiznán starobní důchod ode dne 1. 11. 2008. V případě, že jmenovanému je doposud vyplácen vdovecký důchod, žádali o předání výplaty této dávky ode dne 1. 11. 2008 ke sloučení se starobním důchodem a o vyčíslení částky vyplacené na vdovském důchodu ode dne 1. 11. 2008 do data zastavení jeho výplaty. Zároveň bylo připojeno i rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR ze dne 25. 10. 2011, č.j. OSZ-56850-28/D-Pc-2011, z něhož bylo zjištěno, že na základě žádosti žalobce ze dne 5. 9. 2008 byl mu přiznán ode dne 1. 11. 2008 starobní důchod. Dne 5. 8. 2011 bylo orgánem sociálního zabezpečení Ministerstva vnitra zjištěno, že ode dne 14. 10. 2008 mu byl přiznán vdovecký důchod od ČSSZZ. K datu 1. 11. 2008 tak došlo k souběhu nároku na výplatu starobního důchodu a na výplatu vdoveckého důchodu. Žalovaná rozhodnutím ze dne 5. 9. 2011 zastavila proto výplatu vdoveckého důchodu ve výši 7.209,- Kč měsíčně.

Vzhledem ke splnění zákonných podmínek ve smyslu ust. § 51 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb. v platném znění, soudní řád správní (dále jen „s.ř.s.“) soud ve věci rozhodl bez nařízení jednání.

Po zhodnocení výše uvedených skutečností dospěl soud k závěru, že žaloba žalobce je důvodná. Provedeným dokazováním byl zjištěn skutkový stav, který tu byl v době rozhodování správního orgánu, napadené rozhodnutí bylo přezkoumáno v mezích žalobních bodů (§ 75 odst. 1, 2 s.ř.s.). Bylo zjištěno, že žalovaná postupovala správně, když rozhodnutím ze dne 5. 9. 2011 zastavila výplatu vdoveckého důchodu. Rozhodnutím ze dne 15. 2. 2012 uložila žalovaná žalobci povinnost vrátit přeplatek na vdoveckém důchodu v částce 163.515,- Kč a ačkoliv žalobce proti citovanému rozhodnutí podal námitky, rozhodnutím ze dne 3. 4. 2012 tyto byly zamítnuty. Soud shledal pochybení žalované při vydání napadeného rozhodnutí ze dne 3. 4. 2012 taktéž i rozhodnutí ze dne 15. 2. 2012, a to především v tom, že nevyčísлил výši přeplateků za konkrétní období tak, aby výsledná vyčíslená částka byla přezkoumatelná i pro žalobce. Dále pochybila žalovaná ve stanovení postavení vrátit přeplatek, a to především z toho důvodu, že důvody výroků neodpovídají odůvodnění napadeného rozhodnutí a právě pro tyto rozpory mezi výrokem a odůvodněním nebylo možno napadené rozhodnutí potvrdit. Žalovaný musí řádně zdůvodnit subjektivní odpovědnost za přeplatek dávky žalobci, což žalovaná přesvědčivým způsobem neučinila. Nevyčíslení přeplatku za jednotlivá období způsobila tak nepřezkoumatelnost tohoto přeplatku. Pokud se

týká subjektivní odpovědnosti za přeplatek dávky, je třeba řádně podrobně a přesvědčivým způsobem zdůvodnit, z jakých okolností musel žalobce předpokládat, že mu je důchod vyplácen neprávem či jak jinak vědomě způsobil, že důchod byl vyplácen neprávem a teprve po zhodnocení všech skutečností znovu zvážit, zda přezkoumatelným způsobem vyčíslený přeplatek ve výši 163.515,- Kč má uhradit či nikoliv. Je třeba zdůraznit, že žalobce nemohl v žádosti o starobní důchod podané u MV ČR dne 5. 9. 2008 uvést, že pobírá vdovecký důchod, neboť v té době pouze uplatnil nárok na přiznání vdoveckého důchodu (žádost podána dne 1. 9. 2008), vdovecký důchod mu však byl přiznán až rozhodnutím žalované ze dne 8. 10. 2008, a to ode dne 14. 10. 2008. Naproti tomu starobní důchod mu byl přiznán ode dne 1. 11. 2008, ale rozhodnutím MV ČR vydaným až dne 25. 10. 2011.

Dle názoru soudu žalovaná ničím neprokázala, že by žalobce z nějakých okolností musel předpokládat, že je mu důchod vyplácen neprávem, nebo že by jinak vědomě způsobil, že mu byl důchod vyplácen neprávem (viz rozsudek NSS ze dne 26. 5. 2010, č.j. 3 Ads 35/2010-55, www.nssoud.cz).

Mezi účastníky je sporná otázka týkající se aplikace ust. § 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb.

Podle § 118a odst. 1 citovaného zákona, jestliže důchod byl vyplácen neprávem nebo ve vyšší částce než náležel, protože příjemce důchod nesplnil některou jemu uloženou povinnost, přijal důchod nebo jeho část, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že byl vyplácen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, nebo vědomě jinak způsobil, že důchod nebo jeho část byl vyplácen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, má plátce důchodu vůči příjemci důchod nárok na vrácení, popřípadě úhradu nesprávně vyplacené částky.

Z výše citovaného rozhodnutí NSS vyplývá, že „*schémat tohoto odpovědnostního vztahu je tvořeno alternativními skutkovými podmínkami, z nichž alespoň jedna musí být splněna pro vznik odpovědnosti za přeplatek na důchodu (tj. „nesplnění uložené povinnosti“, „přijetí důchodu či jeho části při vědomí jeho neoprávněného vyplacení“, „jiné vědomé způsobení vzniku přeplatku“). Ačkoliv citované ustanovení výslovně neužívá pojem „zavinění“ ani výslovně nehovoří o žádné z jeho forem (tj. úmyslu či nedbalosti), je z jeho výkladu jednoznačně patrné, že odpovědnost oprávněné osoby, příjemce dávky je tzv. subjektivní odpovědností. V daném případě se tedy jedná o odpovědnost vztah, jehož prvky jsou: 1) protiprávní jednání příjemce důchodu spočívající v porušení některé z jeho zákonných povinností, 2) škodlivý následek, 3) kauzální nexus mezi jednáním příjemce důchodu a škodlivým následkem a konečně 4) zavinění jako psychický vztah příjemce důchodu ke vzniku přeplatku.“ Nejvyšší správní soud považuje otázku zavinění za klíčovou a podotýká, že „ani zákon č. 582/1991 Sb., ani další předpisy práv a sociálního zabezpečení nedefinují zvláště pojem zavinění. Pro je při práci s tímto pojmem třeba vycházet z jeho obecného právního významu, který je legálně definován pouze trestním právem hmotným a používá se na základě analogie iuris a širokého doktrinního i praktického konsenzu v celém právním řádu. Z výkladu citovaného ustanovení § 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb. a jeho účelu vyplývá, že pro naplnění prvku zavinění postačí pouze zavinění v nedbalostní, nikoliv v úmyslné formě. Z dikce uvedeného ustanovení přitom neplyne, zda prvek zavinění musí být prokázán žalovanou, ale ani to, že by se za splnění všech ostatních prvků vzniku odpovědnostního právního vztahu presumoval, neboť citovaný zákon neobsahuje žádné ustanovení umožňující exkulpaci (tj. vyvinění) příjemce důchodu z povinnosti vrátit vzniklý přeplatek. Z uvedeného lze usuzovat, že naplnění všech jejích prvků vzniku odpovědnosti za přeplatek musí zkoumat ex offio žalovaná, neboť řízení o stanovení povinnosti*

vrátit přeplatek se vede z vlastního podnětu správního orgánu. Jak bylo ovšem výše naznačeno citované ustanovení § 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb. obsahuje vícero dílčích skutkových podstat vzniku odpovědnosti za přeplatek, přičemž ne u všech z nich lze výkladem dovodit nutnost prokazování prvku zavinění. Při posuzování zákonnosti rozhodnutí žalované je třeba hodnotit, zda je v jejím odůvodnění postaveno zcela na jisto, že byly naplněny všechny uvedené prvky odpovědnostního schématu odpovědnosti za přeplatek na vdoveckém důchodu.“

Žalovaná usuzovala na vědomou formu zavinění žalobce, a to na nedbalost. Poznamenává se, že i zavinění ve formě nevědomé nedbalosti, tedy absenci vědomé i volní stránky zavinění a jejich fiktivní konstrukce, které z jednání žalobce vyplývá, dostačuje ke vzniku odpovědnosti za přeplatek na dávce dle ust. § 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb.

Krajský soud opakovaně zdůrazňuje, že učinil spornou otázku, zda žalovaná dostatečně přesvědčivým způsobem uvedla a zdůvodnila, jaké byly okolnosti, za nichž by musel žalobce předpokládat, že je mu důchod vyplácen neprávem, nebo jak jinak měl vědomě způsobit, že mu důchod byl vyplacen neprávem, jestliže žádost o starobní důchod podal dne 5. 9. 2008, tedy v době, kdy nebyl ještě poživitelem vdoveckého důchodu, neboť nárok na tuto dávku uplatnil dne 1. 9. 2008, rozhodnuto o ní bylo žalovanou dne 8. 10. 2008, a to tak, že vdovecký důchod byl přiznán ode dne 14. 10. 2008. Žádost o starobní důchod podal teprve poté, dne 5. 9. 2008 u MV ČR, dávka mu byla přiznána rozhodnutím tohoto orgánu ze dne 25. 10. 2011, a to z přiznáním ode dne 1. 11. 2008. Z uvedeného vyplývá, že v době, kdy mu byl přiznán vdovecký důchod, tj. ode dne 14. 10. 2008 nemohl z okolností předpokládat, že mu dávka je vyplacena neprávem, neboť starobní důchod mu nebyl doposud přiznán a vyplacen. Určující je, že žalobce u skutečnosti, že se jedná o vdovecký důchod vyplacený neprávem v době jeho přiznání a výplaty, neměl a nemohl vědět.

Z výše uvedených důvodů dospěl soud proto k závěru, že rozhodnutí žalované trpí uvedenými vadami řízení, které způsobily jeho nepřezkoumatelnost. K námitce žalobce týkající se promlčení uplatňovaného nároku se však soud zcela ztotožnil s argumentací žalované vyjádřené v písemném stanovisku ze dne 25. 7. 2012, na nějž v plném rozsahu odkazuje.

Na základě výše uvedeného soud zrušil přezkoumávané rozhodnutí žalované i rozhodnutí žalované ze dne 15. 2. 2012 (§ 78 odst. 3, odst. 7 s.ř.s.). V dalším řízení bude žalovaná postupovat tak, aby odstranila vady výše uvedené ve shora naznačeném směru (§ 78 odst. 5 s.ř.s.).

Žalobce ve věci samé byl úspěšný, jeho právnímu zástupci na nákladech řízení bylo přiznáno za 3 úkony právní služby po 500,- Kč (§ 7, § 10 odst. 1, § 11 odst. 1 písm. a), d) vyhlášky č. 177/1996 Sb., 3x režijní paušál po 300,- Kč (§ 13 odst. 3 citované vyhlášky), celkem tedy 2.400,- Kč, které je povinna žalovaná zaplatit do 30 dní od právní moci tohoto rozsudku.

P o u č e n í : Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno, ve dvojím vyhotovení. V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel,

jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

V Brně dne 24. září 2012

JUDr. Eva Lukotková, v.r.
samosoudkyně

Za správnost vyhotovení:
Barbora Zachovalová